

מסורת הש"ס

ביצה פרק ראשון ביצה

עין משפט
נר מצוה

ס"א א מ"י פ"ב מהל'
י"ט הלכה ה'
ט"ז ע"ב ס"י מ"א פסוק
י':
ע ב ג מ"י פ"ז מהל'
טומאה מה הלכה ב'
סנה ע"ן רלח:
עא ד מ"י פ"ב מהל'
י"ט הלכה ה' ע"ש
ס"א מ"י מ"א פסוק י':

רבינו חננאל

פיסקא בית שמאי אומרים
לא ליטול אלא א"כ נענע
מכ"י כ"י אוקמה רב
חנן בבריכה ראשונה.
פירוש באפרוחין חורשין
שלא הולידו בזה השוכר
אלא בריכה אחת, והן
הן בשוכר, ואין שם
אפרוחין וזולתם. ב"ש
סברי אם לא יכנס בשוכר
מעיר"ט ועמד ע"ה,
חיישין שמא יצא
ביר"ט ליטול האפרוחין,
דאיה השוכר שאין בו
יונים הרבה ויחידא ליטול
מהם, שמא כיון שלא
ימצאו במי יצטווהו,
יברחו הנשרים, ואם לא
נענע, מקרי ואמר זה
זוהו אני נוטל ומתנחם
ולא יטול, ונמצא בטל
בשמחת יר"ט. אלא אם
יבא ויראה וינענע ויעשה
מעשה, (והיה) [ודאי]
ביר"ט אינו מתנחם, ובי"ט
כולי האי לא חיישין,
באומר זה זה אני
נוטל [ס]. ואקשינן
למה לי לממר זה זה אני
נוטל, א"כ שאל ע"ן
האפרוחים, אלא [יאמר
מעיר"ט מזה השוכר
אומר, נטול מזה,
שטול ביר"ט נחברו
הדבר כי הן שוכרי
מעיר"ט, וכי תימא ב"ה
לית להו בריה, והתנן
באהלות פ"ד המת בבית
ולו פתחין הרבה כולן
טמאין, נפתח אחד מהן
הוא טמא וכולן טהורין,
חישב להוציאן באחד
מהן כ"ו, עד ובית הלל
אומרים אף משימות המת.
פירוש, אילו הפתחים
יש מהן שלהן [ג] [אחל],
בגין זיוין מבחור, והמת
בבית, ומשאליו הוויין
שהן מחוץ הפתח על
בני אדם או על כלים
כולן טמאין, שאין לך
פתח [שאנו עשוי] לבוא
ולצאת, וקיי"ל שכל
פתח העומד לפתח
כפתוח דמי, ואינו חוצץ
בפני הטומאה אלא דבר
הסותם לגמרי, ותנן בספק
כיצד צולין מן האגף
לפנים כלפנים מן האגף
ולחצין כלחצין, ואסיקנא
אגף עצמו בשערי עזרה
לפנים, שערי ירושלים
מגנין תחתיהן בחמה
ובגשמים, ואם נפתח
אחד מהם, נשארה סתימת
הפתחים האחרים סתימה
לגמרי וחוצצת, וכל מי
שנחת הוויין שלהם טהור
הוא, ולא תימא דלא
דפתח אחד מהן, אלא
אפילו לא פתח אלא

ב"ש אומרים והוא שחשב ע"יו וכו' וב"ה אומרים אף משימות
המת. וקא סלקא דעמך דמייירי ככלים דלמפרע * וה"ה
דפליגי כשנפתח אחד מהם וככלים דלמפרע והא דקאמר לעיל נפתח
אחד מהם הוא טמא והן טהורין ולא פליגי ב"ש מייירי ככלים

הצאים אחר כן שם ותימא דפליגי
בשש יפלטו נפתחם וככלים דלמפרע
ו"ל דנקט חשד משום דכ"ה דב"ה
דאפי' במחשבה דעלמא פליגי דמועיל
להליל כל הפתחים אחרים אצל תימא
לצ"ה דלית להו צריה היכי משכחת
כשמת צביה ולו פתחים הרבה דכולן
טמאים הא איכא למימר לבסוף
כשמוציאן דהוא פתח הוצר הדבר
מתחלה דסופו ללאת דרך שם
ו"ל כגון שעשאו פתח חדש והוצילו
המת דלא שייך צריה (א) א"כ מייירי
דנשאר המת במקומו:

איכא

דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא (ב) ב"ש אומרים
אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו כזית
בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב ב"ש לחומרא וב"ה לקולא
ורמיניה השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה
ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא איכא דאיכא
דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה
הכא אלא (א) דחוי למוגא עלויה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא
ב"ש אומרים (א) אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר
אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמיניה השוחט חיה
ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אביית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר
נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אביית הלל קשיא אמר רבי יוחנן
מוחלפת השיטה (א) (אי נמי) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום
(א) דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא: **בית הלל** ב"ש אומרים
"לא יטול א"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים (א) עומד ואומר זה זה אני
נוטל: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה דב"ש סברי
גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי
הכל בעומד ואומר זה זה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה זה
אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה
(א) והתנן בהמת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא
טמא וכולן טהורין חשב להוציאן באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על
ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאן עד
שלא ימות המת ובית הלל אומרים (א) משימות המת הא אתמר עלה
אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי (א) אושעיא לטהר את
הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע
והבא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק מטלטל וקא מטלטל מידי דלא
חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה זה אני נוטל סגיא (א) הני מילי מערב יו"ט
אבל

אם כולם אלא כדי נכרו: ולו פתחים הרבה. כולם פתוחים או כולם סגורים: כולם טמאים. כל כלים המונחים בחלל הפתחים מתח
עובי התקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו מתח הגג המאחיל על המת (א) שגורו כחמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו
ללאת דרך שם וכאן אין אנו יודעים צבאים יוצאים הלכך כולם טמאים: נפתח אחד מהם. לאחר מיתת המת: הוא טמא. בין כלים
דמעיקרא בין כלים דלבסוף המוצאין לו מבחון: וכולם טהורים. לדברי הכל מוקמינן להו דמודו הכל מכלא ולהצא כללים המונחים
למבין צבאין כן מבחון דרובא דזהו דנפתח מפיק ליה: ארבעה על ארבעה. כך שערוהו שראוי להוצאת מהם: מלאת כל
הפתחים. מלמטא כאלו נפתח: אף משימות המת. וקס"ד דצריה פליגי וכלים שהיו צבאין מיתת למחשבה ב"ש סברי לא אמרי' הוצר
דמעיקרא דעתיה להכי הואי ולא ירדה הטומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי הוצר. ולמאי דס"ד השתא סבירא לן דנפתח אחד מהם נמי הוו
פליגי כללים דמעיקרא וטהורין דקא מני לעיל לדברי הכל כללים דמכלא ולהצא: הא אתמר עלה דו'. ואפי' צ"ה לית להו הוצר ואין מטריחין
אלא כלים דלבסוף דלאחר מחשבה אצל הראשונים טמאים וב"ש מטמאין אף האחרונים דקא סברי משימה מותר טומאה לפתחים לפני מחשבה
במיתת המת שזו אינו עולה מהם אלא על ידי מעשה כגון נפתח נפתח אחד מהם לא פליגי מידי: רצא אמר לעולם למפרע. נמי
מטריחין צ"ה דלית להו ברירה. והכא במתנייה היינו טעמא דלחך לצר ולומר אלו אני נוטל דלמא למחר מטלטל וצדק השמנים ושציק אף
ושקיל אידך נמצא מטלטל מה שלל הזמין שהרי לא היה דעמו אלא צדי נכרו כלכן אומר זה זה אני נוטל ולמחר עד כרחמי הני הוא
דשקיל: והא אמרת בעומד. מרחוק ואין מנענע סגיא אלמא לא דקא מאתמול הכחשוט והשמנים ואכתי איכא למיחש: ה"מ מערב יו"ט.
כלומר היכא דידע מערב יו"ט דהני הוא דאומינן דמו בין שהן כחושין בין שהן שמנים לא שקיל אחריני שהרי יודע שמוקצין הם שלא זמנן:

אל

אכל היכא דליכא דקר נעוץ לא. והא נמי להא דמיא דלמא ממליך
ואשתכח דטלטלה צדי דכיון דממליך בטלה לה הזמנה למפרע:
אלא כיון דמוקצה הוא. כיון דליתו אסור אלא משום מוקצה בזהמנה

בעלמא סגי: אם העלי. דף עב וכד
וטיסין והוי מללכתו לאסור. וקא
סברי צ"ש אסור לטלטלו ואפי' לצורך
גופו שצריך לגוף הכלי למלאכה
המותרת היום: פורס עלי. וקא
על פי שמלכתו לאסור מותר
לטלטלו לצורך גופו: אין נוספין אם
העור. שהופשט ביום טוב: לפני
הדורסן. לא ישטחו במקום דריסת
הרגלים שזה צורך עבוד שמעבד
ע"י הדריסה: וצ"ה מסירין. קס"ד
משום שמחת יום טוב דאי לא שייח
ליה לא שחיט: למוגא עלויה. כן
הימא ישבתם שוטחין בגדים על גבי
הקרעק ועסמין ויושצין על צריכה
כפופין כדלמירין בפסחים (דף קח).
הוא וגזין אצרכי דהדי ונמלאת
שחיטתו צורך יו"ט: פריסין. דלמות
החלונות של חנויות סגורין צבן
החלונות צבילה ומסלקין אותם ביום
ונותנין אותן לפנייהם ושוטחין עליהן
צבלין למכור לרצים וצ"ט מותר
ליקח ממנו המכיר אותו ובלבד שלא
יזכיר סכום מקח: אף להחזיר.

לסגור צבן וחזרה ודאי שלא לצורך
היא ואפילו דלמירין אף צבין כללים
טרחא דלא צורך למירא הוא וקא
שרינן ליה משום תחלת דלקמץ. אלמא
משום שמחת יו"ט מקלינן וקשיא
צ"ה דכסוי: הכא ליכא דקר נעוץ.
כלומר ליכא טעמא להמירא דקא
סברי יש צבין כללים: **בית הלל** עומד
ואומר. מצעד יום: **גמ'** צריכה
ראשונה. דקר מגדלי יונים להניח
צריכה דלמחשבה על כל שנה להניח
צוות לאמה: גזרינן. כי שקיל להו
למחר אתי לאמלוכי וחייס עלייהו
והוי ליה לטלטול שלא לצורך ומשנענע
ומשמש צבן מצעד יום לשחיטה
ולא חס עלייהו מו לא חיישין דחייס:
צריכה. קוב"ד צלע"י שהיונים
יולדים צריכה צל צדש וחדש והן
שני נחלות זכר ונקבה ומפסיקין
במקופת טבת וחזרים ויולדים צבין:
יום להו צריכה. וכי שקיל למחר
דלמא לא הני אומינן והוא לא הזמין

אם כולם אלא כדי נכרו: ולו פתחים הרבה. כולם פתוחים או כולם סגורים: כולם טמאים. כל כלים המונחים בחלל הפתחים מתח
עובי התקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו מתח הגג המאחיל על המת (א) שגורו כחמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו
ללאת דרך שם וכאן אין אנו יודעים צבאים יוצאים הלכך כולם טמאים: נפתח אחד מהם. לאחר מיתת המת: הוא טמא. בין כלים
דמעיקרא בין כלים דלבסוף המוצאין לו מבחון: וכולם טהורים. לדברי הכל מוקמינן להו דמודו הכל מכלא ולהצא כללים המונחים
למבין צבאין כן מבחון דרובא דזהו דנפתח מפיק ליה: ארבעה על ארבעה. כך שערוהו שראוי להוצאת מהם: מלאת כל
הפתחים. מלמטא כאלו נפתח: אף משימות המת. וקס"ד דצריה פליגי וכלים שהיו צבאין מיתת למחשבה ב"ש סברי לא אמרי' הוצר
דמעיקרא דעתיה להכי הואי ולא ירדה הטומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי הוצר. ולמאי דס"ד השתא סבירא לן דנפתח אחד מהם נמי הוו
פליגי כללים דמעיקרא וטהורין דקא מני לעיל לדברי הכל כללים דמכלא ולהצא: הא אתמר עלה דו'. ואפי' צ"ה לית להו הוצר ואין מטריחין
אלא כלים דלבסוף דלאחר מחשבה אצל הראשונים טמאים וב"ש מטמאין אף האחרונים דקא סברי משימה מותר טומאה לפתחים לפני מחשבה
במיתת המת שזו אינו עולה מהם אלא על ידי מעשה כגון נפתח נפתח אחד מהם לא פליגי מידי: רצא אמר לעולם למפרע. נמי
מטריחין צ"ה דלית להו ברירה. והכא במתנייה היינו טעמא דלחך לצר ולומר אלו אני נוטל דלמא למחר מטלטל וצדק השמנים ושציק אף
ושקיל אידך נמצא מטלטל מה שלל הזמין שהרי לא היה דעמו אלא צדי נכרו כלכן אומר זה זה אני נוטל ולמחר עד כרחמי הני הוא
דשקיל: והא אמרת בעומד. מרחוק ואין מנענע סגיא אלמא לא דקא מאתמול הכחשוט והשמנים ואכתי איכא למיחש: ה"מ מערב יו"ט.
כלומר היכא דידע מערב יו"ט דהני הוא דאומינן דמו בין שהן כחושין בין שהן שמנים לא שקיל אחריני שהרי יודע שמוקצין הם שלא זמנן:

דמן (שנת קכ): הנוהג כל שהוא צבחים מן (לקמן יא) ובעיר (לקמן כב). לא יטול. מן הנחלות, אלא אם כן נענע מבעוד
יום. ולא מבי כהנה דגורו בעלמא, דמפרסין לקמן טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חייס עלייהו וממליך (דע"פ ס). כולן
טמאים. כל כללים המונחים צביו האקופה צביו ואפי' שאים כלהי המת, מפני שאין אנו יודעין בלאו פתח ויציאתו ופתח
שעמד ללאת צו מיתתו מיד, וטעמא ליכא אלא הלכות טומאה הי גמיר לה ואפילו חלונות של טעם על טעם טמאין, דכיון
דכולן סמויין לא מוכחא מילתא בתי פסיק ליה (שירובין סח). נפתח אחד מהן. ודאי כהנהא מפיק ליה (שם). שיש בו ארבעה
על ארבעה. פתוח מיד על ד' אינו חשוי להליל על השאר (שם). עד שלא ימות המת. דלא נחמא להו טומאה אשאר פתחים,
אלא משמות המת כדכר וטעמא הכלים ולא אמרינן הוצר דדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאסוקי צבאי פיתחא. אלא נחמא להו
טומאה, ואפילו כלים הנכאין שם נלחמ מחשבה טמאים, דכיון דנפתח להו טומאה מו לא סלקא מייחיה במחשבה עד דעבר לה
מעשה ממש דפתח להו להאי ומתי לטריח את האחרים מכלא ולהצא דקדמתי לעיל נפתח אחד מהן כי (שם). אף משימות
המת. דלמירין צ"ה צריה דלמאמול דעתיה הכא פיתחא מו מלמא טומאה לאמירא ואפילו כלים דקודם נפתחם טהורין (שם).
לטהר את הפתחים מכאן ולהבא. לא דלמיר צ"ה אף צריה מלמא טמא חשד מעולת לטריח כלים הנכאין במחשבה ממוחשבה ואין
הוא דקאמרי, אלא כלים דמעיקרא לא, דאין צריה לומר הוצר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא (קמ"ד פל').

(א) לקמן יא. (שנת קכג).
(ב) ג"ז שם, (א) [לקמן יא].
(ד) ג"ז שם, (א) [ג"ל דלמא
לא ה"ל, (א) [לקמן יא]. כב.
שנת קכד: שירובין לה.
(ו) [לעיל ט"ז, (ח) [וחלון
קמב, (ט) שירובין סח. לקמן
ל: ע"ש אהלת פ"ז מ"ג,
(י) [לקמן ל: ע"ש ע"י חזק'
שירובין סח. ד"ה אמר,
(כ) [ע"י מ"ק יג: (ל) [דף
א"ל].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה צ"ש וכו'
א"כ מייירי דנשאר צ"כ ס"א
דנשורף:

הגהות מהר"ב

רש"י
[א] רש"י ד"ה טול
טמאים וכו' שגורו כחמים
טומאה וכו'. צ"כ ע"ן
דף ק"ח ל"ח ע"א ש"כ
ד"ה דלאורייתא וכו' פ"י
דהוא הלכה למשה מסיני
וע"ן שטת מקובלת מאין
הרגיש צוה. וע"ן מ"ש
בספר דרך אלהי כלל יס'
ודו"ק. וע"ש במעיר"ט פ"ז
דהלכות מ"ש צוה ופסי'
כאן:

לעני רש"י

קוב"ד [קוביד"א].
להקח.

מוסף תוספות

א. שביח מיתה למחשבה
אם טהוריה למפרע או
לא. שיש. ב. שיש כאן
מעשה דמחוי לטהרה.
משעת פתיחה. שיהא.
ג. שאם נאכל המת ולא
יצא מעולם לחוץ, כגון
שאכלוהו כלבים שם, כל
הפתחים טמאים והכלים
שעמדם שם הן טמאים,
ולא תועיל להן פתיחה
אחד מהם לטהרה.
דאומינן מועילת לטהרה
בזמן שנפתח בעוד שהמת
שם דאמרי' מיכן עתיד
שהן להוציא, אבל כיון שהן
המת שם לא תועיל להן
פתיחתו לטהרה. מוס'
י"ד.

מוסף רש"י

אין נוטלין את העלם.
על האמלכו לאסור כלהי.
במחשבה משום הני אפי'
אין צוה שנת (דקמ"ד).
דאין בנין בכלים ואין
סתירה בכלים. אין איסור
בין וסמיה כללים אלא
בנמים דנמיח צבין כל
דחול, והערה כלי או
גומרי ציור"ט או צבנת,
משום מהם צבנים הוא
דמחיי, שהוא חיוי כל גמר
מלאכה, או אם הוא דבר
שהוא מוקצין חייס ממש
ממקח, ואם יצרך אקע
חייס משום ממקח, אין אורי'
אם מן או חופר, אלא כדו
וסמיה לא שייך כדו
לאחיוי ככלוק וחזרה, דהא